

Nr 352.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; given Stockholms slott den 4 maj 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bilagda förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Conrad Carleson.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Häri genom förordnas, att 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder:

för manlig tjänst innehavare vid uppnådda sextiosju levnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänst innehavare vid uppnådda sextio levnadsår och trettio tjänstår; dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinne-seminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

b) för yrkesinspektris: vid sextio levnads- och tjugu tjänstår;

c) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, samt för mästerlots och lots: vid sextio levnads- och trettio tjänstår;

d) för provinsialläkare: vid sextiotvå levnads- och tjugu tjänstår;

e) för fyringenjör och verkmästare vid lotsstyrelsen, befälhavare å lotsverkets ångfartyg Vega, å lotsverkets ångfartyg anställd maskinist och uppbördsman, å fyrskepp anställd fyrmästare eller reservfyrmästare, fyrvaktare och befälhavare eller reservfyrvaktare, fyrvaktare samt fyrbiträde, övermontör, stationsmästare, maskinist och montör samt sluss-, bro-, kanal- och hamnvakter vid statens vattenfallsverk, betjante vid tullverkets

kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare ävensom beridare vid hingstdepå: vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår;

f) för förste provinsialläkare: vid sextiofem levnads- och tjugotre tjänstår;

g) för tjänstemän vid statens vattenfallsverk, anställda såsom överingenjör vid kanalverk och driftingenjör vid kraftverk, för yrkesinspektör och assistent åt yrkesinspektör ävensom underinspektör, för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, Chalmers tekniska institut, fria konsternas akademi, musikaliska akademiens konservatorium, skogshögskolan samt lantbruksinstitutet vid Ultuna och lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, för folkskolinspektör, för föreståndare och överassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, för avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt ävensom för statskonsulenter i olika grenar av lanthushållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

h) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka: vid sextiofem levnads- och trettio tre tjänstår;

i) för bevakningspersonalen vid fängvårdsanstalterna, lotskapten, lotslöjtnant, överlots, å fast fyr anställd fyrmästare, uppbördsfyrvaktare, fyrvaktare och fyrbiträde, postvaktbetjänte, följande till statens vattenfallsverk hörande tjänstemän, nämligen överingenjörsassistent, distriktsingenjör, kanalingenjör, kanalinspektör, driftverkmästare, instrumentmakare, reparationsmästare, förman och maskinskötare, länspolismästare och landsfiskal, betjänte vid tullverkets lokalförvaltning, skogsförvaltare och skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, andra ämnes- och övningslärare vid statens läroverk än de under e) och g) särskilt angivna ävensom statsgeologer, lantbruksingenjörer och distriktslantmätare, förvaltande och bevakande personal vid skogsstaten samt föreståndare och skogsrättare vid statens skogsskolor, distriktschefer och distriktsingenjörer i väg- och vattenbyggnadsdistrikten ävensom observatorer, geodeter, kartografer, manliga ritare och gravörer vid rikets allmänna kartverk samt aktuarie, manliga ritare och gravörer vid sjökarteverket: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

k) för chefen för lantbruksstyrelsen: vid sextiosju levnads- och tio tjänstår såsom chef för nämnda styrelse;

l) för byråchefen för lantbruksärenden i lantbruksstyrelsen och lantbruksakademiens sekreterare, tillika ledamot och sekreterare i sty-

relsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och ordförande i anstaltens nämnd: vid sextiosju levnads- och tjugufem tjänstår.

7 §.

Vid avgång från tjänst av anledning, som i 6 § d) sägs, utgår hel pension med enahanda belopp, som det vid tiden för olycksfallet för tjänstinnehavaren gällande pensionsunderlag.

Har tjänstinnehavare, som avgår på grund av någon av övriga i 6 § intagna bestämmelser, uppnått det i 5 § för rätt till hel pension stadgade antal tjänstår, utgår till den tjänstinnehavare hel pension; i annat fall vare han, därest tjänstarens antal icke understiger tio, berättigad erhålla pension till avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår; dock att vid avgång från tjänst av anledning, som i 6 § c) sägs, pensionen icke i något fall må understiga sjuttiofem procent av hel pension.

Tjänstinnehavare, som vid uppnåendet av den i 5 § stadgade levnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande av pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han på grund av stadgandet i 6 § b) tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda levnadsålders inträde.

Om den, som är berättigad till pension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt föreskrift i reglemente för kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke ordinarie personal, räknas sistnämnda pension som del av den honom enligt denna lag tillkommande pension, vilken alltså skall minskas med det pensionsbelopp, som pensionstagaren sålunda äger utbekomma från pensionsförsäkringsfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 maj 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anmälde chefen för finansdepartementet, statsrådet Carleson uppkomna frågor om ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst-innehavares rätt till pension samt anförde därvid:

I den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln, punkten 69, föreslagit sådan ändring i avlönings- och omkostnadsstaten för yrkesinspektionen, att från och med år 1918 skulle däri upptagas ett antal nya ordinarie befattningar, nämligen 9 assistenter åt yrkesinspektörerna och 18 underinspektörer. Denna framställning har, med en mindre jämnkning, bifallits av riksdagens kamrar.

I ett den 30 september 1916 i nämnda ärende avgivet utlåtande har socialstyrelsen föreslagit, att pensionsrätten för dessa nya befatt-

**Pensions-
rätten för
assistenter åt
yrkesinspek-
törerna samt
för underin-
spektörer.**

ningshavare skulle, i likhet med vad som för närvarande gäller för yrkesinspektörerna, inträda vid uppnådda 65 levnads- och 25 tjänstår.

Då jag icke har något att erinra emot vad socialstyrelsen härutinnan föreslagit, hemställer jag, att assistenter åt yrkesinspektörerna och underinspektörer upptagas bland de i mom. g) av 5 § i pensionslagen uppräknade befattningshavare.

**Pensions-
rätten för
länspolismäs-
tare och
landsfiskaler.**

Enligt det inför Kungl. Maj:t av chefen för civildepartementet framlagda förslaget till omorganisation av fögderiförvaltningen skulle kronofogdetjänsterna indragas och administrationen å landsbygden — jämte det postverket omhändertoge kronoskattens upphämtande — komma att, under Kungl. Maj:ts befallningshavande, vila huvudsakligen på tre funktionärer, nämligen:

dels en länspolismästare, i regel en för varje län, med uppgift att närmast under länsstyrelsen hava inseende över polis- och åklagarväsendet och i vissa fall omedelbart personligen däri ingripa, biträda vid kontrollen över exekutionsväsendets handhavande, genom inspektion och inventering hos landsfiskalerna (de förutvarande länsmännen) utöva det inseende över deras allmänna verksamhet, som hittills ålegat kronofogden, samt när en utredning erfordrades, som berörde större områden av länet eller eljest icke ansåges böra överlämnas åt landsfiskal, efter förordnande av Kungl. Maj:ts befallningshavande verkställa sådan utredning och i övrigt biträda Kungl. Maj:ts befallningshavande med de göromål, som lämpligen kunde polismästaren anförtros;

dels i varje fögderi en häradsskrivare med huvudsakligen samma åligganden som hittills;

och dels i varje länsmans- eller landsfiskalsdistrikt en landsfiskal, som, jämte det han övertog de länsmännen enligt lag och praxis åliggande bestyr, skulle på eget ansvar vara utmättningsman utom i vissa fall samt äga förrätta borgerlig vigsel och dessutom erhålla åtskilliga andra åligganden, som hittills vilat på kronofogden.

Den föreslagna omorganisationen torde bland annat beträffande de av länspolismästarna och landsfiskalerna beklädda nya tjänsterna påkalla bestämmelser i avseende å deras rätt till pension.

**1912 års fög-
deriförvall-
nings ak-
kunniga.**

De sakkunniga, vilka allt sedan 1912 inom civildepartementet biträtt med beredande av frågan om fögderiförvaltningens omorganisation och därunder bland annat uppgjort förslag till de av omorganisationen betingade författningsändringarna, hava i ett den 16 januari 1914 avgivet utlåtande yttrat:

Rätt att komma i åtnjutande av pension inträder enligt 5 § i lagen angående civila tjänstnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 för länsman vid uppnådda 67 levnadsår och 35 tjänstår. Även under nuvarande förhållanden torde i fråga om polisväsendet å landsbygden en ålder av 67 år få anses väl hög för en polisman; och skulle Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen en organisation i huvudsaklig överensstämmelse med den plan, som 1912 framlagts, enligt vilken kronofogdetjänsten komme att indragas och länsmanen under närmaste förmanskap av en för länet tillsatt polischef bleve i stort sett ensam polisföreståndare inom sitt distrikt, komme enligt vår uppfattning olägenheterna av en så hög ålder för pensionsrättens inträdande att verka än mera menligt. Med hänsyn till de krav staten måste ställa på länsmannens kroppsliga vigör och då det i allmänhet icke kan påräknas, att han efter uppnådda 65 års ålder skall vidare förmå att uthärda ansträngningen av de ofta förekommande resorna eller med erforderlig kraft verka såsom polisman, har det syntts oss nödigt, att staten berättigar kronolänsman till pension vid 65 levnads- och 30 tjänstår. För de sannolikt icke mångtaliga undantagsfall, att en länsman efter uppnådda 65 levnadsår finnes kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, står det Kungl. Maj:ts befallningshavande öppet, enligt 6 § i lagen, att låta med avskedet anstå tillsvidare inom den åldersgräns, som i sagda lagrum är bestämd. I större städer, där anspråken på polismännens kraft och rörlighet av lätt insedda skäl ställas vida högre än vad man i allmänhet på landsbygden fordrar, har pensionsåldern satts lägre än vi nu tillåtit oss ifrågakälla för länsmännen. I sådant avseende få vi erinra, att, enligt det av Kungl. Maj:t den 28 november 1912 fastställda reglementet angående polispersonalens i Stockholm pensionering, polisman i allmänhet är skyldig att avgå från tjänsten, kommissarie vid fyllda 60 år och konstapel av alla grader vid fyllda 55 år; överståthållareämbetet likväl obetaget att, därest polisman prövas kunna på ett tillfredsställande sätt förätta tjänsten, låta med avskedet anstå för ett år i sänder, dock högst i fem år efter pensionsålderns inträdande.

I sammanhang härmed lärer en ändring av ifrågavarande lag bliva av nöden även i syfte att införa bestämmelse om tiden för inträde i pensionsrätt beträffande den tjänsteman, som är avsedd att tillsättas såsom polischef och överåklagare inom varje län, i händelse kronofogdetjänsten indrages. Även om honom lär i allmänhet gälla vad nu är sagt om länsmanen; dock att, som hans inträde i tjänst antagligen sker senare än länsmännen i regel vinna befordran till sin tjänst, kravet på uppnådda tjänsteår torde sättas något lägre än som för länsmännen ställas i fråga.

Med anledning härav har statskontoret yttrat i utlåtande den 4 februari 1914: *Statskontoret.*

För en stor del av nuvarande tjänstemännen vid fögderiförvaltningen äro i fråga om pensionsrätt bestämmelserna i nådiga brevet den 1 juni 1877 ännu gällande. Enligt dessa bestämmelser inträder rätt att komma i åtnjutande av pension vid uppnådda 65 levnads- och 35 tjänstår; varemot föreskrift saknas om skyldighet för dessa tjänstemän att vid viss levnadsålder avgå från tjänsten. Den fögderitjänsteman, som utnämnts efter den 31 mars 1900, är emellertid redan nu underkastad bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension; och om ej annat särskilt föreskrives, komma lagens allmänna stadganden att bliva gällande för alla dem, som ingå på staten för en omorganiserad fögderi-

förvaltning. Enligt nämnda lag inträder för tjänsteman vid landsstaten, liksom i regeln för manliga tjänst innehavare i allmänhet, skyldighet att från tjänsten avgå vid uppnådd ålder av 67 år, varvid han, om antalet tjänstår uppgår till 35, erhåller hel pension, men i annat fall och under förutsättning, att tjänstårens antal icke understiger 10, bekommer avkortad pension i förhållande till antalet tjänstår. I sammanhang med att avgångsåldern sålunda bestämdes att inträda vid uppnådd ålder av 67 år, blev emellertid tillika i nämnda lag, 6 § sista stycket, stadgat bland annat, att, om tjänst innehavare uppnått 65 års ålder och befines vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, sådan tjänst innehavare kan av Kungl. Maj:t på vederbörande myndighets anmälan förklaras skyldig att från tjänsten avgå. På grund härav och särskilt med hänsyn till sistnämnda stadgande anser visserligen statskontoret för sin del i någon mån tvivelaktigt, huruvida något undantag från regeln att rätt till hel pension inträder vid uppnådda 67 levnads- och 35 tjänstår är av behovet påkallat i fråga om innehavare av tjänst vid en omorganiserad fögderiförvaltning. Men även om skäl måhända skulle kunna anses föreligga för att i sammanhang med omorganisationen av fögderiförvaltningen bestämma avgångsåldern och sålunda även pensionsåldern för landsadvokat (länspolismästare) och länsman (landsfiskal) till 65 år i stället för 67 år, så synes dock kravet på 35 tjänstår för hel pension kunna utan olägenhet vidhållas. Detta antal tjänstår synes nämligen i allmänhet kunna vid 65 års åldern uppnås av ifrågavarande tjänst innehavare, vilka i regel torde inträda i statens tjänst tidigare än vid 30 års ålder.

Statskontoret anser alltså, att, om någon undantagsbestämmelse i förevarande avseende befines erforderlig, densamma må inskränkas därtill, att nämnda landsstatstjänstemän upptagas bland de i pensionslagens 5 § i), sådan denna paragraf lyder i lagen den 15 augusti 1913, angivna tjänst innehavare, för vilka rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder vid 65 levnads- och 35 tjänstår.

Departementets-
chefen.

De skäl, som de sakkunniga i sitt utlåtande anfört till stöd för sin åsikt, att pensionsåldern för såväl länspolismästare som landsfiskal bör sättas till 65 år, har jag efter överläggning med chefen för civildepartementet funnit övertygande. Tjänsternas art gör det nödvändigt att ställa stora anspråk på innehavarnas såväl kroppsliga som andliga vigör, och då dessa tjänster med sin mångfald olikartade göromål, vilka vid åtskilliga tillfällen torde förorsaka en mycket krävande anhopning av arbetet, och med sina ständigt återkommande slitande tjänsteresor säkerligen i högre grad än många andra befattningar skola taga sina innehavares krafter och hälsa i anspråk, synes det ur såväl statens som tjänst innehavarnas synpunkt lämpligt, att pensionsåldern inträder något tidigare än i normala fall.

Däremot anser jag, i likhet med vad statskontoret anfört, att 35 tjänstår torde kunna uppställas såsom villkor för rätt till åtnjutande av hel pension icke blott för landsfiskalerna utan också för länspolismästarna. Att härutinnan beträffande landsfiskalerna göra någon ändring i vad hittills gällt länsmännen synes icke av behovet påkallat. Och även

om länspolismästaren i allmänhet skulle komma att tillträda sin ordinarie tjänst vid senare år än landsfiskalen tillträder sin, torde länspolismästaren likaväl som landsfiskalen i de flesta fall hava kommit i statens tjänst redan tidigare än vid 30 års ålder.

Jag tillåter mig därför föreslå, att såväl länspolismästarna som landsfiskalerna må erhålla rätt att komma i åtnjutande av hel pension vid uppnådda 65 levnads- och 35 tjänstår. De i 6 § i lagen stadgade bestämmelserna angående skyldighet att från tjänsten avgå torde i tillämpliga delar utan vidare bliva gällande även för nu ifrågakvarande tjänstemän.

I en den 4 april 1917 till riksdagen avlåten proposition, nr 222, har Kungl. Maj:t framlagt förslag till bestämmelser angående rätt till pension för vissa å extra stat upptagna befattningshavare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

Pensions-
rätten i visst
fall för be-
fattnings-
havare vid
statens järn-
vägar m. m.

De föreslagna pensionerna skulle enligt utfärdade reglementen utgå från för varje verk inrättade pensionskassor. Därest extra befattningshavare avginge i förtid utan pension, skulle han förlora sin pensionsrätt enligt vederbörande pensionsreglemente, men enligt angivna grunder erhålla rätt att från folkpensionsfonden komma i åtnjutande av pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

För den händelse emellertid innehavandet av extra tjänst upphörde till följd av befordran till ordinarie befattning, skulle den ordinarie befattningshavaren kunna erhålla pension såväl enligt den civila pensionslagen som enligt den allmänna pensionsförsäkringslagen, men pensionen enligt den förra lagen skulle minskas med det pensionsbelopp, som pensionstagaren skulle äga utbekomma från pensionsförsäkringsfonden.

Såsom närmare framgår av det vid berörda proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, har chefen för civildepartementet funnit lämpligast, att ett tillägg fogades till 7 § i den civila pensionslagen av huvudsakligen nyssnämnda innebörd, och för egen del är jag av samma uppfattning. Tillägget torde böra givas samma lydelse, som av chefen för civildepartementet givits åt ett tillägg i samma ämne till 8 § i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

Samtliga de av mig förordade ändringarna i pensionslagen torde böra träda i tillämpning från och med den 1 januari 1918.

Sedan departementschefen härefter uppläst ett i enlighet med ovan angivna grunder avfattat förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 305 häft. (Nr 352.)

i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. — — — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.